

ABORDĂRI CONCEPTUALE ÎN TAXONOMIA FORMELOR EDUCAȚIEI FORMALE ȘI NONFORMALE

Viorica FLOREA, doctorandă

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. Articolul reflectă cele mai semnificative taxonomii ale educației formale și non-formale, prezentate de cercetători în literatura de specialitate. Am urmărit să evidențiem o diversitate de opinii cu privire la clasificarea activităților de tip formal și non-formal, datorită creșterii rolului educației non-formale la nivel internațional. Numeroasele taxonomii prezentate în literatura științifică aduc dovezi că, în paralel cu lecția care constituie forma principală a realizării educației formale, pot fi utilizate actualmente și alte activități cu importante influențe informative și formative, având un impact pozitiv asupra formării și dezvoltării personalității elevului.

Cuvinte-cheie: taxonomie, educație formală, educație non-formală, educație permanentă.

CONCEPTUAL APPROACHES IN THE TAXONOMY OF FORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION

Abstract. This article reflects the most significant taxonomies of formal and non-formal education presented by researchers in the literature. We aimed to highlight a diversity of opinions on the classification of formal and non-formal activities, due to the growing role of non-formal education at international level. The numerous taxonomies presented in the scientific literature provide evidence that in parallel with the lesson which constitutes the main form of the formal education, other activities with important informative and formative influences can be used, having a positive impact on the formation and development of the pupil personality.

Keywords: taxonomy, formal education, non-formal education, permanent education.

Un șir de transformări de ordin politic, economic, social și cultural au loc în societatea contemporană. Acest fapt ne permite să afirmăm că instituțiile de învățământ de tip formal nu mai pot face față tuturor acestor schimbări, iar elevul de azi nu mai poate fi informat și educat doar în mediul formal. Apar posibilități de a demonstra necesitatea și importanța diversității de forme ale educației formale și non-formale. De aceea, datorită faptului că sistemul educațional nu reușește să facă față ritmului accelerat de dezvoltare a tuturor sferelor vieții politice, economice, sociale și culturale ale societății, se accentuează în prezent rolul educației non-formale la nivel internațional, ceea ce a condus la diversificarea activităților de tip formal și non-formal. Odată cu dezvoltarea conceptului de *educație permanentă* și implementarea acestei perspective educaționale la nivel de sistem, putem afirma cu certitudine că educația formală se află în relații de complementaritate cu educația non-formală și informală. În această ordine de idei, este semnificativă viziunea cercetătoarei Elena Macovei, care consideră că „noua ordine educațională are drept obiectiv principal optimizarea și articularea celor trei niveluri educaționale: formal, non-formal și informal în perspectiva educației permanente” [9, p.112]. În literatura de specialitate este utilizată deseori sintagma „*educații paralele*”. I. Jinga și E. Istrate consideră că „cele trei tipuri de educație – formală, non-formală și informală – chiar dacă au câmpuri proprii de acțiune în ansamblul procesului de educație,

funcționalități diferite, îngăduie nu numai extensiunea, ci și o penetrație și o interdependență” [6, p.180].

În acest articol ne-am propus să abordăm cele mai relevante tratări în taxonomia formelor educației formale și non-formale, prezentate în literatura de specialitate. Am identificat, astfel, o diversitate de opinii cu privire la taxonomia formelor educației formale și non-formale, iar acest fapt se datorează, în mare parte, unor criterii specifice ce stau la baza acestor clasificări. Conform opiniei lui *S. Cristea*, activitățile specifice educației/instruirii non-formale pot fi grupate în două categorii [3, p.120-121]:

I. *Activitățile specifice educației non-formale, realizate în afara programului școlar formal al clasei de elevi:*

- cercuri pe discipline de învățământ,
- cercuri interdisciplinare/pluridisciplinare,
- cercuri tematice/transdisciplinare,
- cenacluri literare,
- dezbateri tematice (educație: civică, religioasă, estetică, psihofizică, orientare școlară și profesională),
- ansambluri sportive, artistice, culturale etc.,
- întreceri, competiții, concursuri, olimpiade școlare etc.

II. *Activitățile specifice educației non-formale realizate în afara școlii, în organizații (instituții) pedagogice specializate în educație/instruire non-formală:*

1. *Activități perișcolare*, organizate pentru valorificarea educativă a timpului liber:
 - a) activități non-formale/extrașcolare realizate cu resurse tradiționale: excursii, vizite la diferite obiective istorice, culturale, economice etc.; tabere, cluburi, universități populare, vizionări de spectacole (teatru, cinema etc.) și de expoziții etc.;
 - b) activități non-formale/extrașcolare realizate cu resurse (post)moderne – activități specifice, organizate la nivel de bibliotecă, videotecă, discotecă, mediatecă – școlară/universitară; presă scrisă, radio, televiziune, instruire asistată la calculator – școlară/universitară.
2. *Activități para-școlare*, organizate în mediul socio-profesional, ca soluții alternative de perfecționare, reciclare, formare continuă, educație recurentă; aceste activități pot fi realizate la nivel de presă pedagogică, radio-televiziune școlară/universitară; cursuri, conferințe tematice etc., cu programe orientate special în direcția educației permanente și a autoeducației etc.

Un alt cercetător *M. Ionescu*, care consideră că este destul de dificilă o taxonomizare completă a educației, deoarece rămâne a fi un proces complicat, implicând mai mulți factori, ne prezintă următoarea clasificare a formelor educației [5, p.180-181]:

I. *După ponderea activității frontale, grupale și individuale:*

- a) Forme de organizare, centrate pe activitate frontală (lecții, seminare, cursuri

universitare, activități în laborator/cabinet/atelier – școală, activități pe lotul școlar, activități în sala de sport, vizite didactice, excursii, vizionări și analizări de spectacole);

b) Forme de organizare în care predomină activitatea grupală (consultații, meditații-cu scop de recuperare, stimulare, dezvoltare), cercuri școlare pe materii, vizite în grupuri mici (micro-grupul), întâlniri cu specialiști/oameni de știință, de cultură, scriitori, dezbateri, concursuri, cenacluri, sesiuni de comunicări științifice și referate, serate literare și muzicale);

c) Forme de organizare în care activitățile sunt predilect individuale (activități independente, studiu individual, studiul în bibliotecă, realizarea temelor pentru acasă, elaborare de referate/compuneri, realizare de lucrări practice/proiecte, pregătirea pentru examene, lectura suplimentară, elaborarea de proiecte, pregătirea și susținerea unor comunicări științifice).

II. După ponderea categoriei și metodele didactice utilizate:

a) Forme de organizare centrate pe activități didactice desfășurate predilect pe baza metodelor de comunicare (lecții, prelegeri, dezbateri, consultații);

b) Forme de organizare, centrate pe activități didactice desfășurate predilect pe baza metodelor de cercetare (activități în cabinete școlare și laboratoare, în bibliotecă, în mediatecă, vizite și excursii didactice);

c) Forme de organizare, centrate pe activități didactice desfășurate predilect pe baza metodelor experimentale (activități în laboratoare școlare, realizarea lucrărilor practice și a celor experimentale, elaborarea proiectelor);

d) Forme de organizare, centrate pe activități didactice desfășurate predilect pe baza metodelor aplicative (activități în ateliere/școală, în sala de sport, în micro-mediul productiv).

III. După locul de desfășurare pot fi grupate în:

a) Forme de organizare a activității educative, desfășurate în mediul școlar (în clasă și în afara clasei): lecții (permanente, facultative); meditațiile și consultațiile; studiul individual; activitățile în cabinete, laboratoare și ateliere; activități independente; cercuri școlare pe materii; observații în natură; învățarea independentă în școală; jocuri și concursuri pe diferite teme; întâlniri cu personalități din domeniul științei, tehnicii, culturii, artei; cenacluri.

b) Forme de organizare a activității educative, desfășurate în mediul extrașcolar: activități în cercuri; activități de club; vizionări de spectacole, expoziții, filme; excursiile și vizitele; drumețiile; manifestări în biblioteci; tabere naționale și internaționale.

Conform opiniei lui C. Postelnicu, în practica școlară actuală sunt folosite diferite forme de activitate, grupate în categorii după următoarele criterii [12, p.277]:

I. În funcție de numărul de participanți și de modul de realizare a relației profesor-elev au fost identificate următoarele forme de activități didactice:

- frontale: seminarul, munca de laborator, lucrări practice, activitatea în cabinete

pe specialități, vizita, excursia, vizionarea de spectacole etc.;

- activități de grup: consultații, meditații cu scop de recuperare, vizita în grupuri mici, cercul de elevi, întâlniri cu specialiștii, inclusiv cu oamenii de știință, sesiuni de comunicări și referate, dezbateri pe teme de specialitate, serate literare etc.;

- activități individuale: studiul individual, efectuarea temelor pentru acasă, elaborarea de compuneri, alte lucrări scrise și practice, rezolvarea de exerciții, efectuarea unor desene, scheme, lectura de completare, suplimentară, întocmirea referatelor, elaborarea de proiecte, modele, pregătirea și susținerea unor comunicări etc.

II. *În funcție de locul de desfășurare* sunt diferențiate și integrate în două categorii:

- forme de organizare și desfășurare a activității educative în școală (în clasă și în afara clasei): meditațiile și consultațiile, studiul individual, activitățile în cabinete, laboratoare și ateliere, cercurile pe materii etc.;

- forme de organizare a activității educative extrașcolare (forme conexe),
- activități în cercuri tehnice,
- diferite activități de club,
- vizionări de spectacole,
- vizite și excursii cu caracter didactic etc.

Marin C. Călin clasifică formele organizării procesului educațional în funcție de locul de desfășurare al acestora, grupându-le în două categorii: *în clasă și în afara clasei* [1, p.183]:

- lecția (permanentă, facultativă),
- meditația,
- consultația,
- excursia și vizita de documentare,
- conferința, simpozionul, sesiunea științifică de referate și comunicări,
- lucrări de laboratoare,
- lucrări practice,
- cercuri pe obiecte de învățământ,
- concursurile și olimpiadele școlare,
- tabere de creație.

Autorii *V. Lazăr* și *A. Cărășel* consideră că „în cadrul sistemului educativ distingem două categorii importante de activități care, împreună cu orele de curs, contribuie semnificativ la formarea personalității elevului: activitățile curriculare și extra-curriculare” [7, p.29]:

I. *Activitățile curriculare* reprezintă tipul de activități educative, care se situează cel mai mult sub controlul direct al corpului didactic. De regulă, ele sunt planificate în două registre, aflate la dispoziția curriculum-ului școlii: în programele orelor de

dirigenție și în cele ale consilierului cu probleme educative.

II. *Activitățile extra-curriculare desfășurate în școală* au ca obiectiv două componente, aflate în raporturi diferite, în funcție de scopul propus: o componentă intelectuală, menită să antreneze setea de cunoaștere, capacitatea de creație, dorința de realizare, de autoafirmare; o componentă distractivă (de loisir), destinată asigurării unei atmosfere destinate, precum și captării interesului față de respectiva activitate non-obligatorie, pe bază de selecție din partea profesorului și de adeziune din partea elevului, de interesul manifestat față de respectiva activitate. Important este că într-o astfel de activitate nu individul este important, ci grupul, cu întregul său corolar de trăsături socioculturale, competiția fiind interesantă numai în măsura în care ego-ul persoanei elevului nu se disociază de acela al grupului în care profesorul/dirigintele se străduiește să-l integreze [apud, p.29-30].

Cercetătorii susțin că activitățile extra-curriculare desfășurate în școală cuprind o arie destul de restrânsă de manifestare, realizate prin [Apud, p.27-28]:

- activități științifice (cluburile de știință),
- activități culturale (cenacluri, cercuri artistice, reviste școlare, întâlniri cu oameni de cultură, spectacole cu distribuție internă sau externă școlii);
- activități distractive (serbări la date festive, vizionări de spectacole de film/teatru, baluri, discoteci, serate).

III. *Activitățile extra-curriculare desfășurate în exteriorul școlii* sunt activități ce se pot organiza atât la nivelul unei clase de elevi, cât și la nivelul întregii școli sau chiar la nivelul inter-școli. Ele presupun un organizator sau un grup de organizatori și un plan de acțiune aprobat de direcția școlii, anumite costuri (deplasare, cazare, masă etc.), care vor fi suportate de participanți sau de către sponsori.

Pentru domeniul nostru de cercetare este important de a prezenta taxonomia formelor educației non-formale preluată și analizată din literatura pedagogică. În lucrarea fundamentală „*Didactica*”, autorii N. Oprescu și G. Văideanu propun următoarea clasificare a formelor de desfășurare a procesului educativ *în afara clasei* [13, p.180-181]:

1. Activități individuale: lectură particulară, exersarea performanțelor la muzică, desen etc.).
2. Activități în grup: cercuri care se divizează în:
 - cercuri pe obiecte (matematică, fizică, chimie etc.),
 - cercuri cu preocupări diverse (literare, artistice, tehnice, turism).
3. Excursii și vizite.
4. Vizionarea expozițiilor, a spectacolelor.
5. Întâlniri cu oameni de știință, cultură etc.
6. Consultații.

I. *Cerghit*, referindu-se la educația non-formală afirmă: „Aceasta cuprinde

activități extra-clasă/extra-didactice (cercuri pe discipline, interdisciplinare sau tematice, ansambluri sportive, artistice, concursuri școlare, olimpiade, competiții) și activități de educație și instruire extrașcolare, denumite para-școlare și perișcolare” [2, p.105]. Autorul precizează că „*activitățile para-școlare* se dezvoltă în mediul socio-profesional cum ar fi, de exemplu, activitățile de perfecționare și de reciclare, de formare civică sau profesională; *activitățile perișcolare* evoluează în mediul socio-cultural ca activități de autoeducație și de petrecere organizată a timpului liber în cadrul universităților populare, al cluburilor sportive, la teatru, în muzee sau în cluburile copiilor, în biblioteci publice, în excursii, acțiuni social-culturale sau în familie ori prin intermediul mass-mediei, denumită adesea școală paralelă” [Apud, p.105-106].

Cercetătorul *M. Ștefan* propune următoarea distincție a situațiilor cu caracter non-formal, având la bază următoarele criterii [14, p.139-140]:

I. După conținutul activității desfășurate:

1. Activități cu conținut cultural-artistice și spiritual: ansambluri de dansuri populare, cenacluri, redactarea unei reviste școlare, o șezătoare, un spectacol de teatru etc.;

2. Activități cu conținut științific și tehnico-aplicativ: cerc de aeromodele, expoziții de aparate electronice construite de elevi, electrificarea unei tabere, cercul „Prietenul meu, calculatorul” etc.;

3. Activități sportive: cicloturismul, demonstrații sportive, participare la meci etc.;

4. Jocuri distractive;

5. Activități de participare la viața și activitatea comunității locale, la înfrumusețarea școlii, la îmbogățirea materialului didactic;

6. Activități de exercitare a vieții democratice de grup: decizii colective, distribuirea responsabilităților, aprecierea rezultatelor, alegerea unor lideri etc.

II. După cadrul de organizare al situațiilor non-formale distingem:

1. Activități de cerc (specializate): echipe sportive, formații muzicale, cenacluri literare, cinecluburi, ateliere de creație tehnică etc.;

2. Activități de masă: serbări, excursii, evocări istorice etc.;

3. Activități individuale: de creație literară, artistică, tehnică, de antrenament sportiv, de vizionare a unor spectacole etc.

Semnificativă în această privință este și taxonomia prezentată de *Gabriela C. Cristea*, care delimitează următoarele tipuri de activități în cadrul educației/instruirii non-formale [3, p.62]:

a) *activități extra-didactice, organizate în afara clasei*: cercuri pe discipline de învățământ, cercuri interdisciplinare, cercuri tematice/trans-disciplinare; ansambluri sportive, artistice, culturale, etc.; întreceri, competiții, concursuri, olimpiade școlare/universitare;

b) *activități perișcolare, organizate pentru valorificarea educativă a timpului liber* cu resurse tradiționale (excursii, vizite, tabere, cluburi, universități populare, vizionări de spectacole/teatru, cinema, expoziții etc.) și cu resurse moderne (videotecă, mediatecă, discotecă, radio, televiziunea școlară, instruire asistată pe calculator, cu rețele de programe non-formale);

c) *activități para-școlare organizate în mediu socio-profesional*, ca „soluții alternative” de perfecționare, reciclare, recalificare, instituționalizate special la nivel de presă pedagogică, radio, televiziune școlară, cursuri, conferințe tematice – cu programe speciale de educație permanentă.

O altă clasificare ale formelor complementare lecției este prezentată de *I. Jinga*, sub forma unui tabel sintetic [6, p.246]:

Tabelul 1. Forme de muncă didactico-educative complementare lecției

Activități didactice desfășurate în școală (în afara clasei)	Activități didactice desfășurate în afara școlii (extrașcolare)
Activități desfășurate de colectivul didactic al școlii: <ul style="list-style-type: none"> - consultații, - meditații; - cercuri pe materie; - șezători literare; - jocuri și concursuri școlare; - serbări școlare; - cenacluri; - întâlniri cu personalități din diverse domenii. 	<ul style="list-style-type: none"> - excursii și vizite didactice; - activități cultural-distractive; - vizionări de spectacole, filme tematice etc.
Activități organizate de instituții în afara școlii: <ul style="list-style-type: none"> - brigăzi cultural-educative; - acțiuni de educație sanitară, rutieră; - vizionări de spectacole etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - tabere naționale, județene de documentare și creație; - manifestări cultural-educative în biblioteci, muzee, case ale tineretului; - excursii și drumeții; - emisiuni radio și TV etc.

Conform opiniei cercetătorului *I. Nicola*, cele mai reprezentative activități extra-didactice sunt [10, p.536]:

I. *Cercurile de elevi* care se organizează în vederea aprofundării pregătirii elevilor într-un anumit domeniu al dezvoltării aptitudinilor și exprimării creativității. Profilul lor diferă în funcție de natura obiectelor de învățământ, de aptitudinile și interesele elevilor,

de tipul școlii, de condițiile geografice în care funcționează școala. Ele se constituie la nivelul clasei sau pe grupe de clase, frecventarea fiind facultativă, iar tematica cercului se stabilește de către profesor pe baza consultării membrilor cercului.

Este important să prezentăm în acest articol taxonomia cercurilor, deoarece acestea reprezintă formă de bază a desfășurării activităților în instituțiile de învățământ extrașcolar din Republica Moldova. *Ioan Nicola* distinge următoarele categorii de *cercuri* după conținutul activității [11, p.536-537]:

- ♦ *Cercuri cultural-artistice*: cercuri de literatură și folclor, cenaclul literar, cercuri dramatice, cercuri de artă plastică, de muzică, coregrafie etc.;

- ♦ *Cercuri științifice organizate pe discipline de învățământ* (matematică, fizică, chimie, biologie, geografie, astronomie etc.);

- ♦ *Cercuri tehnico-aplicative profilate pe diferite domenii tehnice* (radiotehnică, foto, aeromodele și navomodele, electronică etc.);

- ♦ *Cercuri de informatică*;

- ♦ *Cercuri sportive* pe ramuri de sport (atletism, volei, șah etc.).

II. *Consultațiile și meditațiile*. Consultațiile sunt acele forme de organizare în cadrul cărora profesorul lămurește și acordă îndrumări suplimentare asupra unor probleme ridicate de elevi, realizate prin discuții individuale sau pe grupe. Se organizează de câte ori este nevoie, fie din inițiativa profesorului, fie din inițiativa elevilor. Meditațiile se organizează în vederea sprijinirii elevilor care întâmpină greutăți în activitatea de învățare. Meditațiile pot fi individuale sau pe grupe de elevi.

III. *Excursiile și vizitele*. Prin conținutul lor se deosebesc de cele cu caracter didactic. Aceste activități sunt organizate la nivelul clasei sau școlii, cu participare benevolă. Ele urmăresc lărgirea orizontului de cunoștințe și asigurarea unor ocazii de recreare și destindere.

IV. *Manifestările cultural-artistice și sportive*. În această categorie includem asemenea activități cum ar fi:

- serbările școlare,

- carnavalurile,

- vizionările de filme și spectacole,

- concursurile artistice și sportive,

- întâlnirile cu personalități și oameni de știință și cultură etc.

E. *Macavei* ne prezintă următoarea taxonomie a formelor educației non-formale [8, p.346-348]:

I. *Vizite*. Aceste activități se organizează la: muzee, case memoriale, monumente istorice, șantiere arheologice, laboratoare de cercetare, stațiuni experimentale, săli de expoziții etc.;

II. *Excursiile* pot fi uni- și pluritematice, de lungă durată. Aceste activități se organizează, de obicei, în alte localități sau în străinătate;

III. *Cercuri de elevi*. Aceste cercuri pot fi clasificate astfel:

- cercuri pe obiecte (matematică, fizică, biologie etc.) au drept scop adâncirea și extinderea învățării celor interesați și dotați,
- cercuri teoretice (literatură, limbi străine),
- cercuri practice-experimentale (fizică, chimie, biologie),
- cercuri tehnice-aplicative (informatică, aero- și navomodelele),
- cercuri artistice (muzică, pictură, sculptură, coregrafie),
- cercuri sportive-turistice (fotbal, handbal, gimnastică, orientare turistică).

IV. *Micro-simpozioanele* oferă prilejul confruntării de idei, creează cadrul valorificării cercetării proprii, familiarizează elevii cu participarea la reuniuni științifice.

VI. *Consultații* (individuale, de grup). Aceste activități au drept scop de a da lămuri, de a îndruma studiul individual și de a forma deprinderi de documentare și informare.

VII. *Meditațiile* se organizează pentru a veni în sprijinul elevilor cu dificultăți de învățare, pentru a-i ajuta pe cei rămași în urmă la învățatură pentru diferite considerente.

În lucrarea „*Didactica modernă*”, autorul *M. Ionescu* ne prezintă o taxonomie a activităților extrașcolare după următoarele criterii [5, p.182-183]:

I. *În funcție de mediul în care acestea se desfășoară distingem două mari categorii:*

- activități para-școlare;
- activități perișcolare.

M. Ionescu ne propune în tabelul următor o exemplificare a taxonomiei activităților para-școlare și perișcolare:

Tabelul 2. Taxonomia activităților extrașcolare în funcție de mediul în care se desfășoară

Tipuri de activități extrașcolare	Elementul caracteristic	Obiectivele generale urmărite	Exemple
Activități para-școlare	- se desfășoară în mediul socio-profesional.	- îmbogățirea achizițiilor elevilor; - îmbunătățirea performanțelor socio-profesionale ale indivizilor.	- practica în unități economice; - practica în unități de profil; - stagiul de practică în vederea calificării; - vizionări de expoziții; - vizita în unități economice și științifice în scopul informării și orientării profesionale;

			- perfecționări, reciclări etc.
Activități perișcolare	- se desfășoară în mediul socio-cultural.	- îmbogățirea orizontului spiritual; - destinderea, relaxarea indivizilor.	- activități de autoinstruire și autoeducație; - activități de loisir; - activități de divertisment; - navigare pe internet etc.

II. În funcție de etapa procesului de învățământ, precum și a obiectivelor instructiv-educative generale și cele specifice urmărite, taxonomia activităților în afara clasei și extrașcolare sunt redată în tabelul următor:

Tabelul 3. Taxonomia activităților în afara clasei și extrașcolare în funcție de etapa procesului de învățământ

Tipuri de activități în afara clasei și extrașcolare	Etapa procesului de învățământ în care se desfășoară	Obiectivele generale urmărite	Exemple
Activități introductive	- la începutul studierii unei discipline de învățământ; - la începutul studierii unui capitol; - la începutul studierii unei teme.	- familiarizarea elevilor cu problematica disciplinei; - familiarizarea elevilor cu subiectul capitolului sau al temei; - familiarizarea elevilor cu sarcinile de instruire și autoinstruire; - trezirea interesului elevilor; - culegerea de material faptic care va fi valorificat în activitățile educative formale.	- vizite în instituții de cultură; - vizite în unități economice; - vizionarea unor emisiuni științifice.
Activități desfășurate pe parcursul studierii unui capitol sau a unei teme	- în paralel cu formele de organizare a activității stabilite în planul tematic.	- îmbogățirea și consolidarea sistemului de cunoștințe și abilități intelectuale și practice ale elevilor; - verificarea în practică a cunoștințelor teoretice; - fixarea și consolidarea noilor achiziții.	- excursii în natură; - vizite la muzee; - vizite în laboratoare specializate (de informatică, fizică, biologie, chimie, etc.).
Activități	- la finele	- ilustrarea în practică a noilor	- activități practice

finale/ de încheiere	studierii capitolului sau a temei.	cunoștințe; - fixarea, consolidarea și sistematizarea achizițiilor dobândite în studiul capitolului sau al temei; - aprofundarea achizițiilor dobândite în studiul capitolului sau al temei; - exersarea capacităților de aplicare și transfer ale cunoștințelor etc.	în unități economice, științifice, în laboratoare specializate; - activități în cercuri tehnice; - utilizarea mijloacelor multimedia.
-------------------------	--	---	--

Astfel, putem afirma că în literatura de specialitate sunt abordate numeroase taxonomii ale formelor educației formale și non-formale. Cercetătorii contemporani au identificat mai multe criterii de clasificare ale activităților de tip formal și non-formal, printre care cel mai des utilizate sunt următoarele:

1. După ponderea activității.
2. După ponderea categoriei de metode didactice.
3. După locul de desfășurare.
4. După mediul în care se desfășoară.
5. După momentul sau etapa procesului de învățământ în care se desfășoară.
6. După categoria de educație căreia îi aparțin.

Identificarea și prezentarea taxonomiilor din literatura științifică ne-a permis să accentuăm necesitatea și importanța diversității de forme ale educației formale și non-formale, activități didactice și extra-didactice ce pot fi proiectate și organizate în mai multe modalități, pornind de la varietatea și complexitatea situațiilor educative. Conform acestor abordări conceptuale, am identificat următoarea clasificare a activităților organizate și realizate în cadrul instituției de învățământ extrașcolar, având la bază următoarele criterii:

I. *După gradul de instituționalizare:*

1. Activități extrașcolare organizate în instituțiile de învățământ preșcolar, primar, secundar general (ciclul I, II).
2. Activități educative organizate în instituțiile de învățământ extrașcolar: centre de creație pentru copii și tineri, palate, case de creație, școli de arte, sport etc.).
3. Activități extrașcolare organizate în instituțiile de învățământ: profesional tehnic secundar, post-secundar și post-secundar nonterțial.
4. Activități extrașcolare organizate în instituțiile de învățământ superior.

II. *După forme și modalități pedagogice de organizare a activităților extrașcolare:*

1. Activități pedagogice organizate în cercuri școlare: uni-disciplinare /pluridisciplinare/ trans-disciplinare.
 2. Activități pedagogice organizate în cercuri extrașcolare pe următoarele domenii: artă, știință, sport etc.
- III. *După conținutul activităților organizate :*
1. Activități educative în cercuri:
 - A. *Cercuri organizate pe discipline de învățământ:* fizică, matematică, informatică, istorie etc.
 - B. *Cercuri cultural-artistice:*
 - a) cercuri de coregrafie: ansambluri de dansuri populare, contemporane etc.;
 - b) cercuri de muzică:
 - instrumente muzicale: pian, acordeon, vioară, chitară, fluier etc.;
 - muzică vocală: soliști vocali, grupuri vocale, ansambluri, formații folclorice, coruri de copii/tineri;
 - c) cercuri teatrale;
 - d) cercuri de arte plastice: pictură, grafică etc.;
 - e) cercuri de arte decorative: sculptură, ceramică, textilele etc.
 - C. *Cercuri științifice:*
 - a) cercuri de limbi străine (limba engleză, franceză, germană etc.);
 - b) cerc de jurnalism;
 - c) cerc de cunoaștere a culturii și civilizației antice, medievale, moderne și contemporane.
 - D. *Cercuri tehnico-aplicative:* aeromodele, navomodele, karting, machete-construcții de mașini etc.
 - E. *Cercuri sportive:* fotbal, gimnastică, volei, baschet etc.
 - F. *Cursuri:* de formare continuă, perfecționare etc.
 2. Activități cultural-artistice: concursuri, serbări, expoziții tematice, expoziții personale ale elevilor/tinerilor, concerte, spectacole, tabere de creație, cenacluri literare etc.
 3. Activități sportive: competiții, întreceri, campionate etc.
 4. Activități educativ-recreative: excursii, vizite (muzee, săli expoziționale, monumente istorice), vizionări de spectacole (teatru), întâlniri cu personalități din domeniul culturii, educației, științei etc.
- IV. *După numărul de participanți antrenați în activitatea de cerc:*
1. Activități individuale: studiul individual pentru cercurile de muzică vocală (soliști vocali), instrumente muzicale etc.
 2. Activități în grupuri mici: instrumentiști, grupuri vocale, cercuri teatrale etc.
 3. Activități în grupuri mari: cercul de elevi pe interese.
- V. *După localul de organizare a activităților extrașcolare:*

1. Activități extrașcolare organizate în instituțiile de învățământ primar, secundar general: săli de clasă, laboratoare școlare, săli de sport, ateliere școlare, biblioteci etc.
2. Activități extrașcolare organizate în instituțiile de învățământ extrașcolar: săli de studii, săli de dans etc.
3. Activități extrașcolare organizate în instituții culturale: muzee, biblioteci, teatre, case de cultură etc.
4. Activități extrașcolare organizate în instituțiile de învățământ superior: auditorii, biblioteci, săli de festivități, săli sportive etc.

De aici deducem că în literatura de specialitate sunt prezentate diverse taxonomii ale formelor educației formale și non-formale. Este de remarcat că a compara aceste taxonomii și evidenția unele criterii în clasificarea activităților de tip formal și non-formal prezintă posibilități de identificare a unor noi deschideri taxonomice ale formelor generale ale educației.

Bibliografie

1. Călin C. Marin. Instruirea școlară – analiză multireferențială. București: Tipografia Universității, 1991.
2. Cerghit I., Radu I.T. (coord.). Didactica. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 1992.
3. Cristea S. Concepte fundamentale în pedagogie. Conținuturile și formele generale ale educației. Vol. IV. București: Didactica Publishing House, 2017.
4. Cristea G.C. Pedagogie generală. Ediția a-II-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 2008.
5. Ionescu M., Radu I. (coord.). Didactica modernă. Ediția a II-a revizuită. Cluj-Napoca: Dacia, 2001.
6. Jinga I., Istrate E. (coord). Manual de pedagogie. București: All Educațional, 1998.
7. Lazăr V., Cărășel A. Psihopedagogia activităților extra-curriculare, Constanța: Arves, 2007.
8. Macovei E. Pedagogie. Propedeutică. Didactică. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 1997 .
9. Macovei E. Tratat de pedagogie: propedeutica. Vol. III. București: Aramis Print, 2007.
10. Nicola I. Pedagogie. Ediția a II-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 1994 .
11. Nicola I. Tratat de pedagogie școlară. București: Aramis, 2003.
12. Postelnicu C. Fundamente ale didacticii școlare. București: Aramis, 2002.
13. Salade D. (coord). Didactica. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 1982.
14. Ștefan M. Teoria situațiilor educative. București: Aramis, 2007.